

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Lausunnossa esitämme ensisijaisesti nuorten terveyteen ja mielenterveyteen liittyviä näkökohtia. HUS näkemyksen mukaan kaikilla kyselyn eri osa-alueilla on suoria tai epäsuoria vaikutuksia nuorten mielenterveyteen ja syrjäytymisen ehkäisyyn.

Jokaisen nuorten kohdalla on tärkeää nuoruusin kehityksen turvaaminen, eri ikä- ja kehitysvaiheiden huomioiminen nuoren eri ympäristöissä. 1)Koulutoimijoiden sekä muiden toimijoiden välistä monialaista yhtistyötä tulee kehittää. Oppimisvaikeuksien huomioiminen koko opintopolun ajan ja tarvittaessa riittävän yksilöllisen tuen varmistaminen. 2)Nuoren kasvuympäristöön tulee turvata riittävästi aikuisia ja vanhemmuuden tukea vahvistaa. 3)Sosiaalisessa mediassa ja verkossa tapahtuvaan häirintään ja syrjintään tulee puuttua. 4)Huono-osaisuuden ylisukupolvista jatkumista tulee pyrkiä ehkäisemään ja tarjota nuorille esim. maksuttomia harrastusmahdollisuuksia. 5)Varmistetaan lainsäädännön ja koulutuspoliittisin keinoin, että kaikilla nuorten kanssa toimivilla ammattilaisilla, nuorisotyöntekijöillä, harrastusohjaajilla ja muilla aikuisilla on riittävä mielenterveysosaaminen. Nuorisoalan osaamista hyödynnetään syrjäytymisen ehkäisyssä. Tuetaan järjestötoimintaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääneet nuorille.

Ehdotamme, että sivulle 3 kohtaan ”Nuorten kasvu- ja elinolojen tila ja hyvinvoinnin haasteisiin vastaaminen” lisätään uni. Neljännessä kappaleessa puhutaan mm ravitsemussuosituksista, fyysisestä aktiivisuudesta, harrastuksen tarjoamisesta kaikille tärkeää nuorilla. Digilaitteiden haitallisuudesta puhutaan keskittymiskyvyn, mielenterveyden, fyysisen aktiivisuuden suhteen, mutta tärkeimpiä somessa roikkumisen haitta on unen väheneminen ja laadun huononeminen.

- Tavoite 1: Nuori voi hyvin koulussa ja oppilaitoksessa

- o Koulukohdasta puuttuu se tärkeä painotus, että erityistarpeisille nuorille tulee taata koulussa / oppilaitoksessa riittävä oppimisen tuki ja tarpeenmukaiset yksilölliset toimenpiteet esim oppimisvaikeuksien tueksi.
 - o Samaten pidämme tärkeänä ainakin peruskouluikäisillä, että vanhempien osallisuutta koulunkäynnin tukena vahvistettaisiin.
- Tavoite 2: Harrastusten osalta painottaisimme matalan kynnyksen aloittamista eikä niinkään pitkäjänteistä ja tavoitteellista harrastamista, mikä ei ole kaikille mahdollista milloinkaan.
- Tavoite 3: Työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle jääminen:
- o 1. kaipasimme ohjelmaan lisää toimenpide-ehdotuksia siitä, miten vaikeasti työllistyvien nuorten työllistämistä edistettäisiin esim kohdennetulla tuella työllistävälle yritykselle.
 - o sivu 8 viimeisen kappaleen viimeinen lause loppuu töksähtäen: "Viranomaiset velvoitetaan aktiiviseen yhteistyöhön sekä varmistetaan riittävä toimivalta ja keinovalikoima, jotta sijoitettu tai huostaanotettu kadonnut lapsi löydetään ja saadaan palautettua nopeasti ja turvallisesti". Tähän pitäisi lisätä, että nämä nuoret ovat kaikkein suurimmassa syrjäytymisvaarassa, joten heille tulisi "palauttamisen" lisäksi järjestää nopeasti sekä terveystarkastus että päihdeidenkäytön kartoitus ja asiaankuuluva apu. Akselin sosiaalitoimi-poliisi-terveydenhuolto tulisi saada paremmin tietoja toistensa toiminnasta myös Apotti-organisaatioiden ulkopuolella
 - o Ohjelmaluonnoksesta puuttuu kokonaan päihdeongelmaiset nuoret ja miten heitä autetaan. Päihdeongelmat ovat merkittävä elämänlaatua vähentävä asia ja myös heijastuu aikuisuuteen.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

1) Nuorten mielen hyvinvointia tukevien helposti saavutettavien digitaalisten ja psykososiaalisten palvelujen kehittäminen, palvelujen skaalaaminen valtakunnallisiksi, ohjaus ja rahoituksen turvaaminen kansallisesti. 2) Digitaalisten ja psykososiaalisten hoitojen osaamiskeskuksen perustaminen olisi oleellisen tärkeää ja mahdollistaisi tämän toiminnan pysyvyyttä ja kehittämistä.

Nuorille soveltuvia digitaalisia mielenterveyspalveluja, ja matalan kynnyksen psykososiaalisia hoitoja on jo kehitetty Suomessa ja ne ovat saatavilla mm. Mielenterveystalo-portaalissa. Keskeistä on mahdollistaa helposti ja nopeasti nuorille ja vanhemmille oleellinen tieto (psykoedukaatio) sekä käytännön ohjaus mielen pulmissa. Helposti saatavilla olevan tiedon lisäksi nuorille tulee jatkokehittää digitaalisia hoitoja, kuten omahoitoja, jotka ovat varhaisia interventioita, joissa voivat myös yhdistyä vanhempien työskentely ja ammattilaisen tuki. Ohjattua omahoitoa voidaan toteuttaa myös esimerkiksi ahdistuneisuuden hoidossa mielenterveyttä edistävissä palveluissa. Nuorten palveluohjausta voidaan tukea mm. interventionavigaattorin avulla. Nykyisellään pulmana on ollut, että palvelut ja apu on hajaantunutta, eikä nuorta osata ohjata oikeaan paikkaan.

Interventionavigaattorin avulla myös vaikeammin mieleltään oireilevat nuoret pääsevät nopeammin intensiivisemmän tuen piiriin.

Nuorten mielenterveyttä voidaan tukea myös nopeasti saatavilla olevan nettiterapian keinoin. Nuorten nettiterapioita tulee kehittää ja palveluvalikoimaa laajentaa. Etuna on myös palvelun käytön mahdollisuus valtakunnallisesti. Nuorten nettiterapioiden kohderyhmänä ovat pääasiallisesti nuoret 16–25-vuotiaat. Edellä mainitut palvelut ovat jo olemassa ja nykyvaiheeseen kehitetty HUS-yhtymän toimesta.

Lasten ja nuorten terapiatakuusta säätäminen sekä resurssien turvaaminen tähän on keskeistä. Myös terveydenhuoltolakia tulisi yhtenäistää, toisen asteen opistoisen asteen opiskelijahuollon lisäksi myös kouluterveydenhuollossa voidaan ennaltaehkäisyn lisäksi hoitaa mielenterveysongelmia.

- Tavoite 4: tasavertainen mielenterveyspalveluiden ja hoidon saatavuus kansallisesti
 - o tämä on mahdollista ainoastaan siten, että psykososiaalisten hoitojen koordinaatio ja implementointi keskitetään yliopistosairaaloille joihin tulee perustaa psykososiaalisten hoitojen osaamiskeskukset. Näistä käsin voidaan yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa edistää tarpeenmukaisten hoitomenetelmien implementointia tarpeen (epidemiologia) mukaisesti.
 - o Lisäksi kouluterveydenhuoltoa tulisi vahvistaa enemmän matalan kynnyksen toimijaksi. Omassa arkiympäristössä, luontevimmin koulussa, voisi lisätä terveydenhoitajaresurssia ja laajentaa terveydenhoitajan toimenkuvaa vastaamaan paremmin nuorten mielenterveyskysymyksiin. Moni pulma saattaisi lievitä sillä, että nuori saisi oikea-aikaisesti matalalla kynnyksellä esim 4-5 tukikäyntiä oman terveydenhoitajan luona.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Nuorten osaamisen kuten talousosaamisen kehittäminen ja osallistaminen päätöksentekoon.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

- Painopisteet nuorisotalouden valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle- HUS:lla ei ole lausuttavaa
- Suomen kansalliset tavoitteet nuorisotalouden eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle HUS:lla ei ole lausuttavaa
- Muita näkemyksiä ohjelmasta: HUS:lla ei ole lausuttavaa

- Tavoite 7 Perheasiat puuttuvat kokonaan turvallisuusasioista.

- o Henkinen perheväkivalta on yleistynyt samoin kuin tytöillä seksuaaliväkivaltakokemukset. Kuten alussa toteamme, kokonaisuudessaan perheen ja vanhempien merkitys pitäisi nostaa selvästi paremmin esille.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

-

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

-

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Kiitos mahdollisuudesta kommentoida nuorten näkökulmasta tärkeää dokumenttia.

Yleishuomiona HUSin lasten ja nuorten toimialan ammattilaiset (lasten- ja nuorisolääkärit, lastenpsykiatrit) toteavat, että luonnoksessa tulisi korostaa enemmän vanhempien ja perheen merkitystä kasvamisen tukena. Tällä hetkellä siinä puhutaan nuorista lähinnä itsenäisinä toimijoina, joita he toki ovat, mutta he tarvitsevat myös vanhempiaan ja heidän kantoavun tulisi ulottua vähintäänkin varhaiseen aikuisuuteen. Ko. tarve (joka on ihan tavallisilla hyvin pärjäävilläkin nuorilla) tulisi nostaa enemmän esiin sen sijaan, että nyky-yhteiskunta ihannoidaan mahdollisimman varhaista itsekseen pärjäämistä. Jos tukemaan kykenevää lähipiiriä ei ole kuten usein esim aikuistuvalla sijoitetulla nuorella, tulisi viranomaisten tarjota apua. Tämä korostaa entisestään lastensuojelun jälkihuollon merkitystä, jonka päättymistä liian aikaisin tulisi välttää. Huomioimme myös, että ohjelmaluonnoksesta puuttuu kokonaan päihdeongelmaiset nuoret ja miten heitä autetaan.

Ehdotamme, että sivulle 3 kohtaan ”Nuorten kasvu- ja elinolojen tila ja hyvinvoinnin haasteisiin vastaaminen” lisätään uni. Neljännessä kappaleessa puhutaan mm ravitsemussuosituksista, fyysisestä aktiivisuudesta, harrastuksen tarjoamisesta kaikille tärkeää nuorilla. Digilaitteiden haitallisuudesta puhutaan keskittymiskyvyn, mielenterveyden, fyysisen aktiivisuuden suhteen, mutta tärkeimpiä somessa roikkumisen haitta on unen väheneminen ja laadun huononeminen.

Niinivaara Jaana

HUS-Yhtymä - Johtajaylilääkäri Markku Mäkijärvi ja tulosaluejohtaja Matti
Holi